

2008:72

Exteriör renovering av Tåssjö kyrka

Antikvarisk kontroll och murverksdokumentation, 2008

Mia Jungskär

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2008:72

Exteriör renovering av Tåssjö kyrka

Antikvarisk kontroll och murverksdokumentation, 2008

Tåssjö kyrka 1:1

Tåssjö socken, 1132

Ängelholms kommun

Skåne län

Mia Jungskär

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.m.se

© 2008 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2008:72
ISSN 1651-0933

Omslagsfoto: Tåssjö kyrka efter renovering, foto Mia Jungskär
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

TÅSSJÖ KYRKA

Innehåll

Sammanfattning av utförda åtgärder	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	5
Utförda åtgärder	6
Puts och avfärgning	6
Takryttare	10
Målning av fönster och dörrar	11
Plåtarbeten samt fogning av nock	11
Markarbeten	13
Byte av hängslen på västporten	13
Avvikelser från länsstyrelsens beslut	13
Byggmöten	13
Puts	13
Takryttare	14
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	14
Iakttagelser under restaureringen	14
Sammanfattning av murverksdokumentation Tåssjö kyrka	15
Resultat av putsundersökning	16
Resultat av murverksundersökning	17
Litteratur och källor	20
Bilaga 1- redovisning av kontexter	21
Bilaga 2 – Redovisning av putskontexter	22
Bilaga 3 – Redovisning av murverkskontexter	26

Bild 1: Ångelholms kommun i nordvästra Skåne

Bild 2: Tässjö kyrka ligger söder om Rössjön, ca 1,5 mil nordost om Ångelholm

Sammanfattning av utförda åtgärder

Under maj-oktober 2008 genomfördes en utvändig renovering av Tåssjö kyrka. Tillstånd till åtgärderna har lämnats av länsstyrelsen enligt beslut daterat 2007-01-16 gällande ommålning av takryttare, putsslagningar på fasad, byte av hängrännor och stuprör m.m. Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne har medverkat som antikvarisk kontrollant i ärendet.

Då putsnedtagningen blev mer omfattande än vad som först planerats genomfördes en murverksdokumentation som tillägg till den antikvariska kontrollen. Dokumentationen berörde kyrkans norra fasad och fokuserade på långhusets murverk. Fasaden har putsats med hydrauliskt kalkbruk och avfärgats med Serpo kulturkalkfärg, nya hängrännor har satts upp, nocken lagats och takryttaren målats om. Arbetena har till största delen skett i enlighet med länsstyrelsens beslut.

Administrativa uppgifter

Objekt	Tåssjö kyrka
Socken	Tåssjö socken
Kommun	Ängelholms kommun
Arbetshandlingar	<i>Utvändig renovering av Tåssjö kyrka</i> , ItArk Arkitektkontor AB, 2006-10-10
Länsstyrelsens beslut	Dnr. 433-51993-06 daterat 2007-01-16
Byggherre/beställare	Munka-Ljungby församling
Byggleddare/arkitekt	Mikael Forsberg, ItArk arkitektkontor
Entreprenörer	Bröderna Bergströms Bygg AB
Antikvarisk kontrollant	Anna Ligoura och Mia Jungskär Regionmuseet Kristianstad/ Landsantikvarien i Skåne
Byggnadstid	Maj – oktober 2008
Kyrkoantikvarisk ersättning	Nej
Kyrkobyggnadsbidrag	Ja
Slutbesiktning	2008-10-14

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Tåssjö kyrka uppfördes ursprungligen som en romansk kyrka med långhus, smälare och lägre kor samt absid. Någon gång under medeltidens senare hälft uppfördes ett vapenhus framför portalen på långhusets södra sida. Enligt Nationalencyklopedin förlängdes kyrkan åt väster år 1741 varvid också takryttaren tillkom. Någon ytterligare verifikation av denna uppgift finns inte men redan 1715 avbildas kyrkan med ett tornliknande arrangemang i väster på en ägokarta för Rössjö-

Bild 3: Kyrkan från sydost år 1917, foto Theodor Wallin, ATA

holms gods. På 1860-talet utvidgades kyrkan åt öster med två korsarmar och ett nytt korparti efter ritningar av arkitekt H. Pettersson. Vid en invändig restaurering av kyrkan vid 1900-talets mitt sattes det mittersta korfönstret igen varvid en slätputsad nisch bildades i fasaden mellan de mindre rundbågiga fönsteröppningarna.

Utförda åtgärder

Puts och avfärgning

Arbetshandlingarna baserades endast på smärre putslagningar. Efter närmare besiktning av väggytorna föreslog entreprenören en mer omfattande putsnedtagning där all puts på långhusets norra fasad, den norra korsarmen samt på korets norra fasad skulle tas ner. Resultatet blev slutligen en kompromiss där putsen togs ner i sin helhet på norra korsarmens norra och västra fasad medan resterande ytor lagades upp. Befintliga ytor rengjordes varsamt genom jos-blästring med inblandning av dolomit samt ströks med algbekämpningsmedel.

Rena stenytor grundades dels med B-bruk dels med en hydraulisk kalkgrund, Serpo 190. Utstockning gjordes med hydrauliskt kalkbruk, Serpo 148 Kkh 40/60/500, och ytan stänkputsades med samma bruk. Vid omputsning togs det

hänsyn till skillnaden mellan det äldre långhusets böljande yta och korsarmens striktare 1800-talsutförande.

Kyrkan avfärgades med en kalkfärg, och inte som planerat med en traditionell kalkfärg (kulekalk/golandskalk), på inrådan från entreprenören som menade att det blandade underlaget krävde en färg med bättre vidhäftning. Den valda färgen Serpo 249 kulturkalkfärg från Maxit är en mineralisk putsfärg baserad på torrsläkt kalk med fingraderad vit dolomit som ballast, kulör vit/standard. Färgtypen godkändes av antikvarisk kontrollant.

Det fanns en befintlig målas sockel ca 25 cm hög. Yttersta färgen var lika NCS S 3500N, under den en mörkare grå, NCS S 4500N. Avfärgningen visade sig vara gjord med silikatfärg och därför beslutades fortsatt användning av materialet. Fabrikatet KEIM valdes i grå kulör, produktbenämning Granital 9590 Grå. På långhusets södra sida skjuter de nedre grundstenarna ut kraftigt från fasadlivet, de har lämnats omålade som tidigare liksom vissa stenar på korsarmens sockel.

Bild 4 och 5: Västra gaveln före och efter arbetena.

Bild 6: Norra långhuset före årets arbeten.

Bild 7: Omfattning av putsläggningar på långhusets norra fasad

Bild 8: Norra långhuset efter årets arbeten.

Bild 9: Norra korsarmens norra fasad före omputsning.

Bild 10: Norra fasaden efter putsnedtagning.

Bild 11: Norra fasaden efter omputsning.

Takryttare

Takryttarens exakta ålder kan ej säkert fastställas, men mycket talar för att en liknande konstruktion har funnits sedan 1700-talet. Inför ombyggnaden av kyrkan 1865-66 finns takryttaren inritad med putsade väggar, foton visar dock att den har varit spånklädd innan den 1902 kläddes med plåt.

Vid renskrapning av plåten påträffades ett kletigt, understa lager med tjära. Tjärede plåttak har förekommit sedan 1700-talet och från mitten av 1800-talet övergick användandet från trätjära till stenkoltjära som lämpade sig bättre för ändamålet. Stenkoltjära klassas som ett miljögift och är idag förbjudet för allmänheten och får endast industriellt eller yrkesmässigt bruk.

Takryttaren skrapades ren från färg och tjära så gott det gick. Ytan tvättades med T-röd för att få bort den feta hinnan, men en del tjärrester gick inte att få bort utan fick vara kvar. Plåten grundmålades med Beckers rostskyddsgrundfärg i röd kulör och ströks sen med Isotrol Taktäck i svart kulör. Isotrol är en alkydfärg baserad på linolja.

Bild 12: Tornets huv efter skrapning

Bild 13: Tjärat lager på tornets plåt.

Bild 14: Närbild på spiran efter målning

Bild 15: Tornet efter ommålning

Bild 16 och 17: Den norra korsarmens dörr före och efter ommålning.

Målning av fönster och dörrar

De utvändiga arbetena har även omfattat målning av fönster med linoljefärg i brun kulör lika NCS S7020-Y40R. Fönstren har ej kittats om i sin helhet, men mindre kompletteringskittningar med linoljekitt har förekommit. Korffönstren har inte omfattats av omkittning då kittfalsen är vänd inåt. Konstruktionen gör dels att bågarna är mer utsatta för väta del satt rutorna är känsliga för tryck. Vid fönsterputsning sprack en ruta och rengöringen avbröts. Skadad ruta noterades vid slutbesiktningen och ska repareras med lika glas av entreprenören. Det ingick ursprungligen i anbudet att fräsa droppspår på undersidan av solbänkarna, men detta ströks från handlingarna under arbetets gång då det ansågs överflödigt.

Korsarmarnas dörrar har varit brunmålade i samma kulör som fönstren, beslagen har tidigare svartmålade, men har med tiden blivit övermålade i samma färg som dörren. De målades om lika befintligt. Dörr till koret samt entrén i väster består av omålade trädörrar, de har oljats med halvolja bestående av kallpressad linolja och balsamterpentin.

Plåtarbeten samt fogning avnock

Nya hängrännor och stuprör i Rheinzink har satts upp på kyrkan. I anslutningen mellan plåt och takfoten har en kraftig takpapp/tätskikt lagts, Topsafe 3°. Den fabrikslackerade plåten i rännedalarna har bytts mot ny i zinkplåt. Nocken har kompletteringsfogats med hydrauliskt kalkbruk av samma som använts till fasadputs.

Bild 18: Rostskadade hängslen på västporten vid friläggning.

Bild 19: Västpporten återställd efter rostskydd av hängslen.

Bild 20: Strukturen på putslagning, långhusets norra fasad.

Markarbeten

Det har funnits problem med avrinningen kring kyrkan, framförallt på den norra fasaden, varvid en provtryckning av systemet genomfördes. Det var tidigare oklart hur dräneringen var konstruerad men det visade sig var mindre stenkistor placerade i anslutning till hängrännorna. Efter att stenkistorna spolades ur beslutades att låta avrinningen vara och se om någon förbättring hade skett. I fall problemet med vattensamlingar kring kyrkan kvarstår, och det finns risk för att vatten kan rinna in under grunden och orsakar fuktproblem inuti kyrkan, måste större åtgärder vidtas. Det kommer i så fall att drivas som ett separat projekt.

Byte av hängslan på västporten

Under arbetet med putslagningar visade det sig att det fanns rostskador på hängslana till västporten. Murverket kring dem togs ner för att möjliggöra ett ev. byte. Konstruktionen visade att ett byte skulle kräva så stora ingrepp i murverket att man nöjde sig med att rostskydda befintliga järn och putsлага håltagningen.

Avvikelser från länsstyrelsens beslut

Byggmöten

Länsstyrelsen beslut reglerar att byggmöten ska hållas i erforderlig utsträckning, enligt handlingarna skulle byggmöte hållas i snitt var tredje vecka. Mellan tiden för byggmöte 4 (2008-06-03) och slutbesiktningen (2008-10-14) har inga byggmöten hållits. Antikvarisk kontrollant har inte kallats till några tekniska möten under denna period utan har på egen hand gjort kontinuerliga besiktningar på plats.

Puts

Vid platsbesök 2008-05-28 konstaterades att total nedtagning av putsen på långhusets norra fasad pågick utan godkännande av antikvarisk kontrollant. Nedtagningen skedde på medeltida murverk med maskinverktyg i strid med länsstyrelsens beslut. Arbetet stoppades och tillsammans med antikvarisk kontrollant beslutades om en mer begränsad nedtagning på återstående ytor med handverktyg.

Vid putslagningarna på den södra fasaden användes ett grundpåslag på stenytor med B-bruk (ett hårt kalkcementbruk), något som inte specificerats i handlingarna.

Enligt entreprenören har all ytputs handslagits. Putsen är jämn och saknar tydliga spår av påslag eller varierad riktning i strukturen som kan styrka detta. Resultatet är dock gott och harmonierar med tidigare utförande.

Takryttare

I länsstyrelsens beslut villkoras att färgtyp till takryttarens plåt skall föregås av en provtagning samt analys av befintliga färgskikt, samt att kulör och färgtyper ska godkännas av antikvarisk kontrollant. Någon analys av takryttarens färg genomfördes ej. Plåten målades enligt handlingarna utan ytterligare samråd med antikvarisk kontrollant.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Generellt har de utvändiga arbetena på Tåssjö kyrka genomförts med gott resultat. Innan restaureringen var kyrkan i behov av vissa underhållsåtgärder, framförallt uppfräschning av ytskikt. De genomförda åtgärderna har delvis gjorts av estetiska skäl men har även inneburit att byggnadens livslängd har ökat.

Putsarbetena har blivit mer omfattande än planerat och tyvärr gjordes några hårdhänta ingrepp i putsen på långhusets norra fasad. Genom att putsen på långhusets norra fasad i slutänden lagades istället för att tas ner i sin helhet finns de äldre putsskikten och avfärgningarna kvar. Utifrån dessa kan man spåra kyrkans historia tillbaka många århundraden, något som nu är möjligt att göra även i framtiden. Norra korsarmens puts har i stor utsträckning ersatts med ny, men originalputs från samma epok finns bevarad på den södra sidan. Arbetena har utförts av yrkesmän och med gott resultat.

Iakttagelser under restaureringen

Det var före arbetena inte känt att takryttaren var stuken med tjära som rostskyddande lager. I övrigt framkom dels en röd avfärgning på delar av långhusets fasader samt spår av den gamla norrportalen, dessa beskrivs närmre i murverksdokumentationen nedan. Ankarjärnen har tidigare varit svartmålade men var vid arbetets början överputsade, möjligen har de varit överputsade redan då fasaden var avfärgad i en mer gulvit kulör.

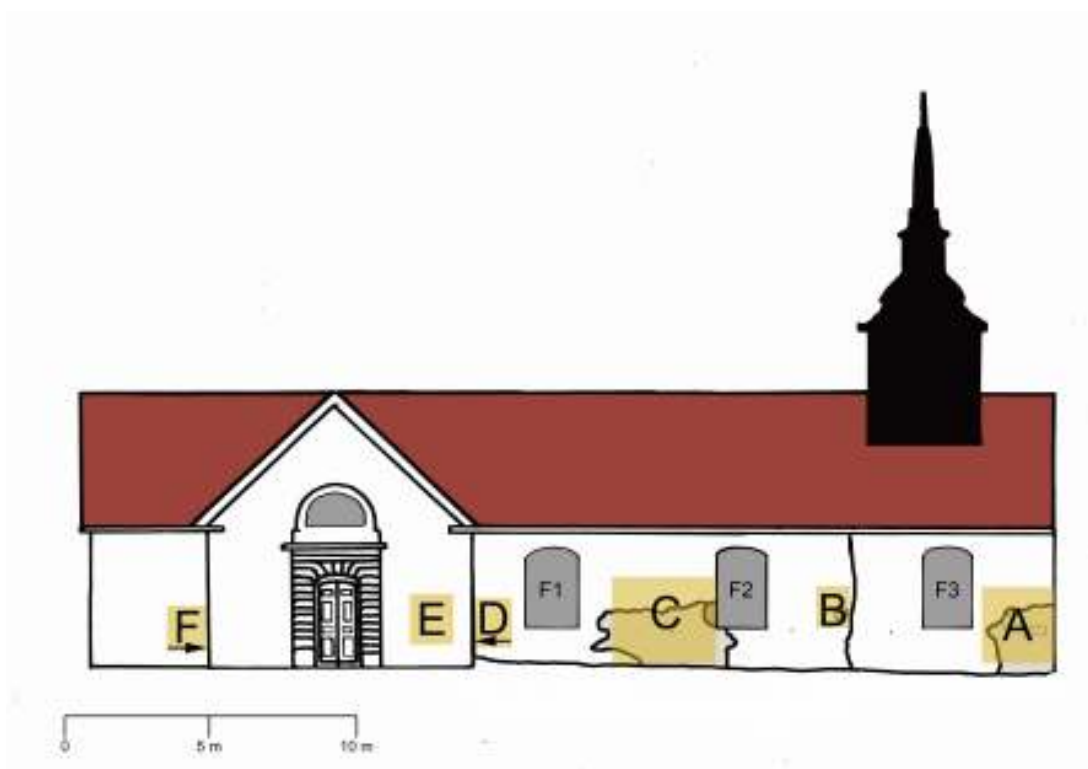

Bild 21: Putsprover har tagits på sex platser markerade A-F på långhusets norra fasad och den norra korsarmen.

Sammanfattning av murverksdokumentation Tåssjö kyrka

Under pågående fasadrenovering av Tåssjö kyrka framkom att mer av putsen än först trott skulle tas ner. Vid besiktning 2008-05-28 konstaterades att arbetena med total nedtagning av puts på den norra fasaden påbörjats utan att exakt omfattning bestämts i samråd med antikvarisk kontrollant. Maskinverktyg användes för att avlägsna putsen trots att länsstyrelsens beslut fastslår att sådana ej får användas på de delar av kyrkan som har medeltida murverk. Arbetets stoppades tillfälligt och det konstaterades då att flera äldre puts- och avfärgningar fanns samt att rester av en igensatt norrportal framkommit. Med hänsyn till detta genomfördes en murverksdokumentation för att få en översiktlig bild av de äldre lagren.

Murverksdokumentationen har till största del fokuserat på de medeltida delarna, och i viss mån på den norra korsarmen som uppfördes 1865. Dokumentationen har dels riktat in sig på putslager och avfärgningar på de berörda fasaderna samt uppmätning av framtaget medeltida murverk.

Bild 22: Omfattning av putsnedtagning inför murverksdokumentation. Efter nödvändig dokumentation kunde arbetet tas upp igen med en mer begränsad nedtagning.

Resultat av putsundersökning

Murbrukets sammansättning stödjer den uppgiften att långhuset är medeltida. Troligen har långhuset ursprungligen varit slammat med en tunn kalkputs och vitkalkat. Det finns spår av en rödaktig bemålning invid det som varit långhusets avslutning i väster, möjligen har hörnen på långhuset varit markerade. Den röda färgen återfinns på punkter i ett band längs det gamla nordvästra hörnet och 25-26 cm in på fasaden, det är oklart om någon liknade bemålning finns på motsvarande hörn på södra fasaden. Bemålningen kan ha tillkommit redan under hög-/senmedeltid, men det är inte möjligt att datera utan detaljerade putsanalyser. Under de mindre puts slagningarna på den södra sidan av långhuset återfanns en liknade röd ton mitt på den fasaden. Det är skulle kunna röra sig om en flyttad sten eller möjligen en målad omfattning kring ett fönster eller det nu rivna vapenhuset.

Ovanpå rödfärgningen fanns på den norra fasaden en fet puts med inslag av tagel, även den av betydande ålder. En mer detaljerad redovisning av de olika puts slagren som återfanns redovisas i bilaga 2.

Resultat av murverksundersökning

Det uppdagades tre typer av murverk under arbetena. Ett blandstensmurverk med inslag av tegelskol som återfinns i provyta A, ett murverk i mestadels röd granit i provyta C samt ett blandstensmurverk i provytorna D, E och F som utgör den norra korsarmen. Kyrkans byggnadsfaser framkommer tydligt. Långhuskroppen har först förlängts åt väster och sedan byggts på med en korsarm. Det fanns spår av den äldre norrportalen under fönster F2, möjligen kan den nedersta stenen som skymtade fram vara en tröskelsten, putsen har inte tagits ner på dessa delar. I övrigt framkom imurning med tegel kring fönster F2 som gjorts då långhuset fick större ljusinsläpp. Liknande imurningar finns i korsarmens portal och fönsteromfattningar.

I det äldsta murverket i långhuset framkom inga spår av återanvända stenar, medan det i den västra tillbyggnaden fanns enstaka kalk- och sandstenar som kan ha varit återanvända, detsamma gällde korsarmen.

Bild 23 och 24: Röd bemålning på långhusets norra vägg, närbild med tydligt penseldrag till höger.

Bild 25: Åtskilliga putslager återfanns på långhusets norra fasad, nertill i bild syns en kalkad sten och överst en nyare spritputs.

Bild 26: Västra fasaden på norra korsarmen med blottlagt murverk.

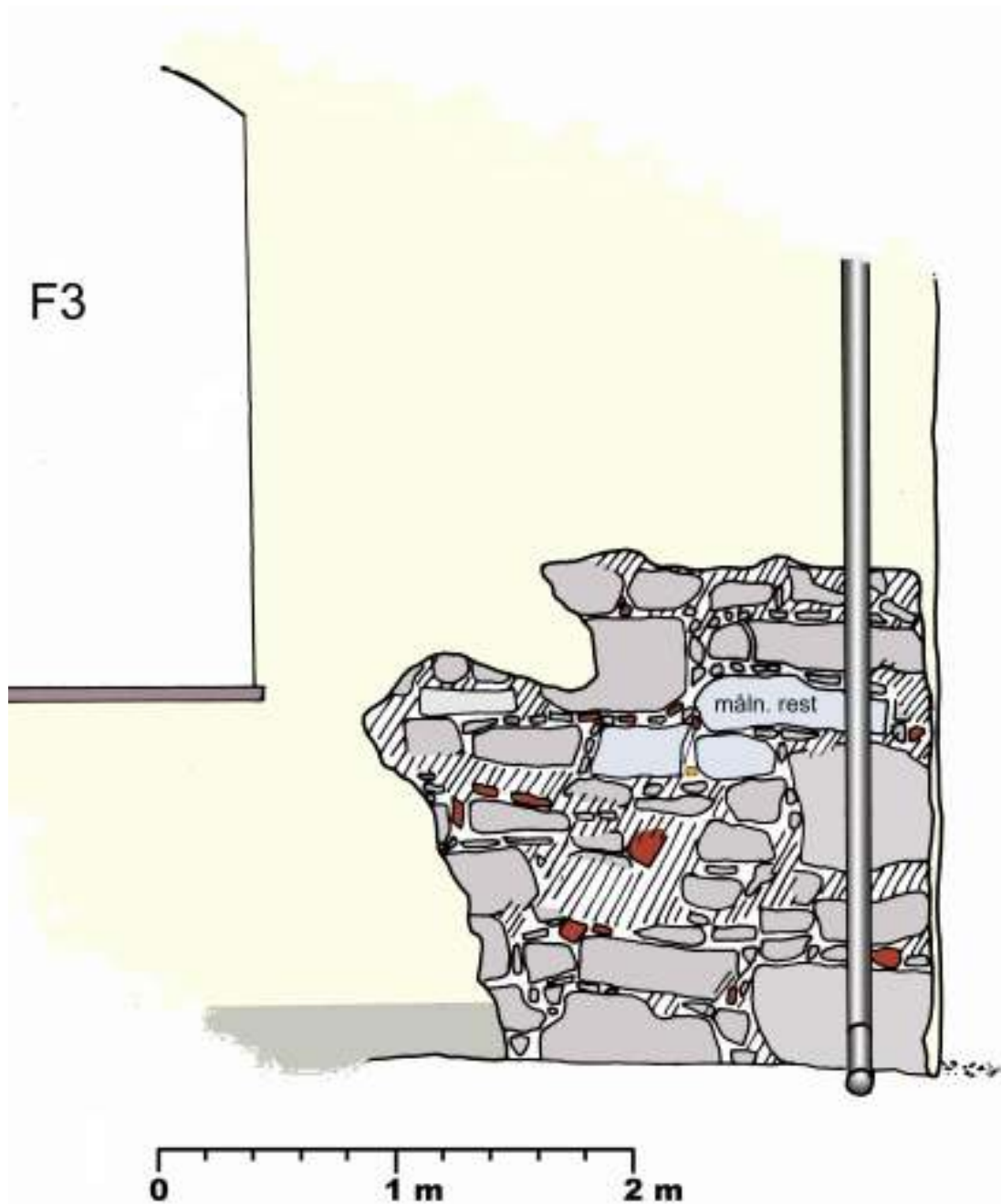

Bild 27: Provyta A, murverket är ett blandstensmurverk, ljusblå stenar är kalksten varav den övre har restera av äldre bemålning. Stenarna är av blandad storlek och bland skolstenen finns en hel del tegelskärvor (rödmarkerade). Orange fyrkant markerar järnkrok för upphängning av steg.

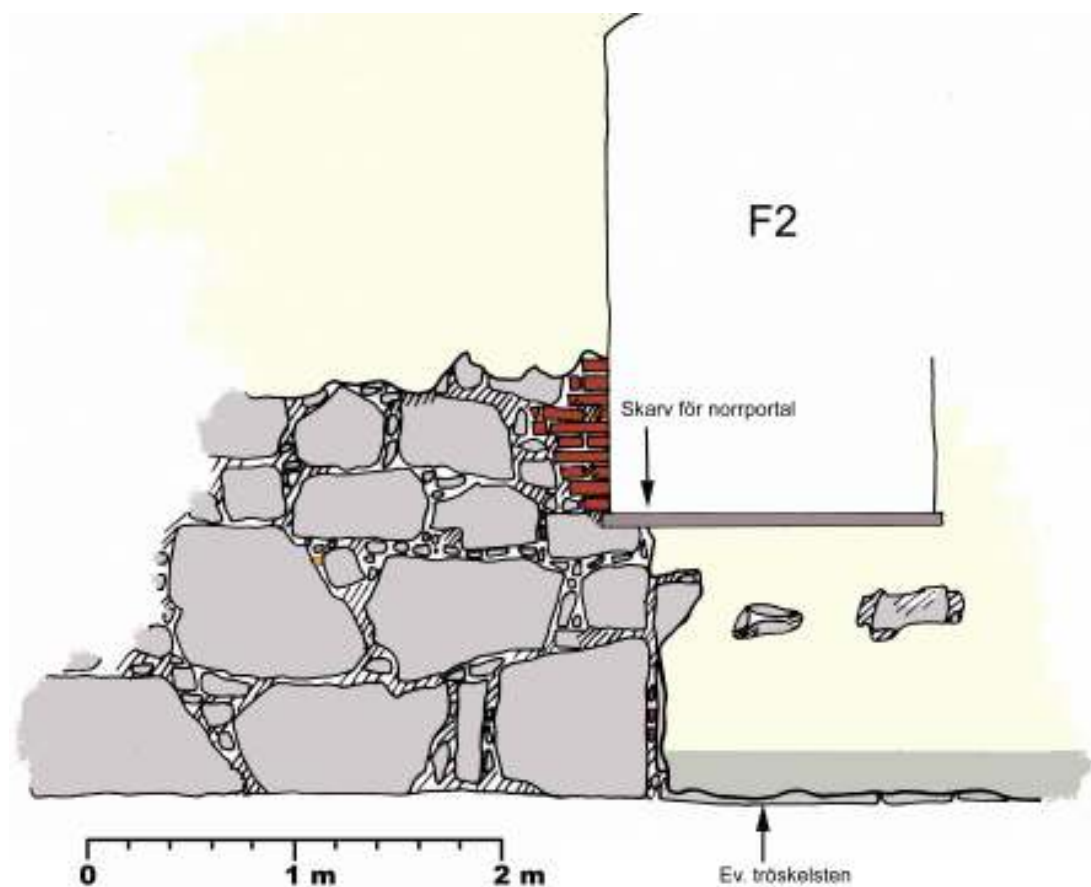

Bild 28: Provyta C, murverket består nästan enbart av röd granit. Stenarna är relativt stora och har kilats samman med mindre skolstenar. Tegel förekommer enbart vid fönstret och i igensättningen av vad som tros vara norrportalen. Ev. kan den nedersta stenen som döljs av puts vara en äldre tröskel. Orange fyrkant markerar järnkrok för upphängning av stege.'

Lund 2008-10-16

Mia Jungskä

Litteratur och källor

Sverige. Byggnadsstyrelsen, *Järnplåt : anvisningar för underhåll och reparation*, Svensk byggtjänst (distr.), Stockholm, 1980

Norrköpings tidningar 2004-04-13, artikel "Farlig tjära under gamla riksettan" digital version, <http://nt.se/arkiv/2004/04/13> (underrubrik Norrköping)

ATA-antikvairsk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet, Stockholm

Regionmuseet Kristianstads arkiv, Kristianstad

Bilaga 1- redovisning av kontexter

Putskontexter är markerade med svarta siffror medan röda siffror är murverkskontexter.

Bilaga 2 – Redovisning av putskontexter

Puts och avfärgningar av fasaden har kontrollerats punktvis på kyrkans norra delar på fem olika testpunkter. Punkterna omfattar ytor på ca. 30 x 30 cm vardera. Kontextblanketter som använt under fältarbetet finns arkiverade i Regionmuseet Kristianstads arkiv. Lagren redovisas inifrån och ut.

Provtagningspunkt A – Tillbyggnad i väster, långhusets norra fasad

Lager	Kontext nr	Beskrivning	Ballast	Färg	Hårdhet/konsistens	Övrigt/ tolkning
A1	3	Murbruk, kalkbruk	0-10 mm	Vit något beige	Hårt, delvis urlakat och smuligt, rel. magert	
A2	11	Murbruk, kalkbruk med kalkklumpar på 1-2 mm samt enstaka ockrafärgade klumpar	0-2 mm	Ljust gul	Hårt, medelfett bruk	Förekommer fläckvis i fogar inom kontext 1. Gammalt mur-/fogbruk eller ev. äldre lagningar.
A3	2 och 4	Vitkalkning direkt på sten samt rester av kalkmåleri		Vit, något smutsgrå. Rött måleri.	Kalkningen är mjölkig och hård	Förekommer endast lokalt, på 2 stenar, varav en har rött måleri, ev. flyttade stenar
A4	5	Mycket tunt putsbruk, kalkbruk	0-1 mm	Vitt, rosa beige	Rel. magert	Kan vara en utstrykning på sten med bruket i kontext 3
A5	6	Kalkning		Vit - rosatonad		Gropig i nära granskning efter borttvättad sand/ballast
A6	7	Putsbruk/spritputs, ca 2 mm tjockt kalkbruk	Mycket varierande 0-10 mm	Vitt	Rel. fett, medelhårt bruk	
A7	8	Kalkning		Gulvit		
A8	9	Stänkputs, kalkbruk	0-1 mm	Grå	Medelhårt	Sentida lagning
A9	10	Kalkning		Vit något gul		Vitkalkning på sentida lagning
A10	21	Kalkning i flera lager/strykningar		Vit		Befintligt yttersta skikt

Provtagningspunkt B – Mellan västra och mellersta fönstret, långhusets norra fasad

Provet är taget på stenyta varvid ingen förekomst av murbruk förekom

Lager	Kontext nr	Beskrivning	Ballast	Färg	Hårdhet/konsistens	Övrigt/ tolkning
B1	13	Putsbruk	Jämn 0-2 mm	Vit	Hårt och relativt fett	Troligen mycket gammal
B2	14	Vitkalkning		Vit		
B3	15	Putsbruk, kalkbruk med inslag av strå och tegelkross	0-6 mm	Vit, gråaktig	Magert	Kan vara en gammal lagning
B4	16	Rödfärgning, kalkning		Röd, något rosa		Ligger direkt på kontext 14 samt på kontext 15
B5	7	Putsbruk/spritputs, ca 2 mm tjockt kalkbruk	Mycket varierande 0-10 mm	Vitt	Rel. fett, sprött bruk	
B6	8	Kalkning		Gulvit		
B7	19	Kalkning		Vit något gultonad		Mycket lik kontext 8, ligger direkt ovanpå
B8	20	Tunn stänkputs, kalkbruk	0-3 mm	Vitt	Hårt, magert bruk	
B9	22 ev. samma som 9	Stänkputs, kalkbruk	0-2 mm	Grå	Medelhårt	Sentida lagning
B10	21	Kalkning i flera lager/strykningar		Vit		Befintligt yttersta skikt

Provtagningspunkt C – Mellan östra och mellersta fönstret, långhusets norra fasad

Lager	Kontext nr	Beskrivning	Ballast	Färg	Hårdhet/konsistens	Övrigt/ tolkning
C1	25	Kärna av murbruk, kalkbruk med inblandning av strå, kalkklumpar på 0-1 mm	0-1 mm	Vit, gråvit	Hårt, fett bruk	Provet taget där en sten fallit ur, ca. 15 cm. in i murverket. Medeltida bruk troligen från kyrkans upp-

						förande.
C2	26	Murbruk, kalkbruk med kalkklumpar på 5 mm. En mängd döda maskar/larver återfanns i bruket.	0-1 mm	Vit	Medelhårt något poröst, fett	Kan vara samma som kontext 25 men annan hink, alternativt en samtida utstockning
C3	27	Kalkning direkt på stenen		Vit, gulbeige i ytan/blekt	Tjockt, fett lager	Kan vara samtida med kontext 14
C4	28	Putslager 8-15 mm tjockt, kalkbruk med inslag av hår/tagel och strå	Jämn, 0,5-1 mm	Vit	Medelhårt, rel. fett	
C5	29	Kalkning		Vit något gulnad		
C6	30	Kalkning/slammning i flera lager	Vit, gultonad		Grov, kornig slammning, ev borstad	
C7	7	Putsbbruk/spritsputs, ca 2 mm tjockt kalkbruk	Mycket varierande 0-10 mm	Vitt	Rel. fett, medelhårt bruk	
C8	8	Kalkning		Gulvit		
C9	21	Kalkning i flera lager/strykningar		Vit		Befintligt yttersta skikt

Provtagningspunkt D – Norra korsarmens västra fasad

Lager	Kontext nr	Beskrivning	Ballast	Färg	Hårdhet/konsistens	Övrigt/ tolkning
D1	33	Utstockning /puts med skrovlig yta, ev borstad	Mest finkornig, enstaka 5-8 mm	Vit, gråvit	Mycket lös och smulig	Understa skiktet, troligen original från 1860-tal
D2	34	Kalkning		Vit, ljusgrå		
D3	35	Stänkputs, kalkbruk	Vari-erande,	Mycket vit	Porös och smulig men	Snarlik kontext 8 men tjockare

			0-6 mm		hård i ytan	lager och något vitare och sprödare.
D4	21	Kalkning i flera lager/strykningar		Vit		Befintligt yttersta skikt

Provtagningspunkt E – Norra korsarmens norra fasad

Lager	Kontext nr	Beskrivning	Ballast	Färg	Hårdhet/konsistens	Övrigt/ tolkning
E1	33	Utstockning /puts med skrovlig yta, ev borstad	Mest finkornig, enstaka 5-8 mm	Vit, gråvit	Mycket lös och smulig	Understa skiktet, troligen original från 1860-tal
E2	ev. 34	Otydlig rest av vitkalkning		vit		Ev samma som kontext 34
E3	38	Mycket tjock puts/ utstockning delvis armerad med flata stenar				Likt kontext 33 fast tjockare
E4	21	Kalkning i flera lager/strykningar		Vit		Befintligt yttersta skikt

Bilaga 3 – Redovisning av murverkskontexter

Kontext nr	Material	Beskrivning	Övrigt/ tolkning
1	Blandsten	Oregelbundet murverk med stort inslag av skolsten samt tegelskol	Kyrkans förlängning åt väster.
22	-	Skarv i murverk, troligen mellan murverk 1 och 23	Uppkom då kyrkan förlängdes åt väster.
23	Röd granit	Murverk med stenar ca. 25x35 cm, 80x60 cm och 105x35 cm, större stenar längst ner. Mycket skolstenar; gråstensflis, enstaka skiffer och runda naturstenar.	Den ursprungliga delen av kyrkans långhus, medeltida ursprung.
40	-	Skarv i murverket under fönster F2, tätad med tegelflis	Troligen spår av den äldre norrportalen som satts igen.
24	Tegel	Ilagning vid fönster F2. Ej förband blandat kopp och löp. Tegel 24x6x13 cm.	Avjämning i samband med att fönstren förstörades.
12	Järn	Smitt fyrkantsjärn 12x12 mm som sticker ut 18 cm från väggen som en krok	Upphängning för stege, finns i bruk på äldre foton.
39	Blandsten	Oregelbundet murverk med mycket varierande stenstorlekar	Norra korsarmen uppförd 1865-66

Regionmuseets rapportserie 2008

Kulturmiljö

1. Vä söder om S:ta Gertrud, Vä sn, FU, Jan Kockum, 2007
2. Kv Södra kasern 2 i Kristianstad, Kristianstad, FU, Jan Kockum 2007 – 2008
3. Gör en kyrka någon skillnad? DK, Åsa Alftberg & Lotta Eriksson, 2007
4. Kärnkraftens fysiska miljöer, Förstudie, Henrik Borg, 2008
5. Eslövs medborgarhus, Eslöv, AK, Helena Nilsson och Anna Rabow, 2005
6. Barsebäcks kyrka - installation av nytt värmesystem, Barsebäcks sn, AK, Kristina Nilén, 2007
7. Fjälkestads kyrka - invändig renovering, Fjälkestads sn, AK, Emelie Petersson & Helena Nilsson 2006
8. Krapperups alléer, Brunnby sn, KA, Patrik Olsson, 2008
9. Västra Nöbbelövs kyrka - utvändig renovering etapp 1, V. Nöbbelövs sn, AK, Helena Nilsson och Emelie Petersson, 2006
10. Folkestorps bränneri, Vårdplan, 2007-2008, Henrik Borg & Bengt Spade
11. Glimmingehus - kulturhistorisk värdebeskrivning, Vallby sn, KA, Kristina Nilén, 2008
12. Vikingatida silver från Kiaby, Kiaby sn, Bertil Helgesson, 2008
13. Norra Mellby kyrka, Norra Mellby sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2007 – 2008
14. Brönnestad kyrka, Brönnestad sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2007 – 2008
15. Södra Björstorps dammar, Brösarps sn, AF, Lotta Eriksson, Bertil Helgesson & Niclas Hansson, 2008
16. Munken 6, Åhus sn, FU+SU, Helén Lilja, 2000-2002
17. Gualöv 61:113. Gualöv sn, AU, Jan Kockum, 2008.
18. Stakethandboken – att gjuta ett Bromöllastaket, Katarina Olsson & Jimmy Juhlin Alftberg, 2007
19. Jordkällare i Lurebygget, AK, Perstorps sn, Katarina Olsson, 2007
20. Anna på Klinten. – BMU, Västra Karups sn, Paul Hansson, 2007
21. Aosehus, Åhus sn, UN, Jan Kockum, 2007
22. S: t Olofs station, S:t Olofs sn, AK, Katarina Olsson, 2007
23. Vårdplan för området kring Pannehuset, Andrarums sn, KA, Anna Rabow och Jimmy Juhlin Alftberg 2007-2008
24. Gravfälten vid Vä, Vä sn, AU, Tony Björk, 2008
25. Öllsjö 7:1, Skepparslöv sn, AU, Anders Edring, 2008
26. Hammar 9:21, Nosaby sn, AU, Anders Edring, 2008
27. Magasinet i Svalöv, Svalövs sn, BMU, Henrik Borg, 2008
28. Träne kyrka, Takrestaurering, Träne sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2007
29. Uppåkra kyrka, FU, Bertil Helgesson, 2008
30. Osby kyrka - läktarunderbyggnad och ledningsschakt, Osby sn, AK & FU, Lotta Eriksson & Jan Kockum, 2007-2008
31. Vä 2:12 - Väby gård, Vä sn, FU, Catherine Svensson, 2008.
32. Bälteberga 1:3, Vårdplan 2007-2008, Ottarps sn, Henrik Borg, Kristina Nilén, Anna Rabow, 2007-2008
33. Bland tobak och textil i Dösjebro, Västra Karaby sn, DK, Henrik Borg, 2008
34. Ignabergerga gamla kyrka - invändiga arbeten, Ignabergerga sn, AK, Helena Nilsson & Lotta Eriksson, 2007-2008
35. Från Härlöv till Ringelikors, Kristianstad, AU, Tony Björk, 2008
36. Härlöv 50:27 & 50:53, Kristianstad, FU, Jan Kockum, 2008
37. Taktäckning Bondrumsgården, Fågeltofta sn, AK, Helen Carlsson, 2008
38. Allhelgonakyrkan på Ven, omläggning av torntak samt omfogning av tornet, S:t Ibb sn, AK, Anna Ligoura, 2007
39. Kulturresevat i Skåne, KA, Paul Hansson o Patrik Olsson o Johan Dahlén, 2001
40. Västra Torups kyrka, Västra Torups sn, AK, Emelie Petersson och Anna Rabow, 2007
41. Boplats vid Linderödsåsen, Degeberga 26:3, FU, Helén Lilja, 2008
42. Pegelhuset – restaurering av exteriören, Ystad sn, AK, Anna Ligoura och Mia Jungskär, 2005
43. Yngsjö 4:248, Åhus sn, FU, Helene Wilhelmsson, 2008
44. Burlövs gamla kyrka, utvändig renovering, Burlövs sn, AK, Petter Jansson 2005- 2006
45. Munkarps kyrka, ut- och invändig renovering, Munkarps sn, AK, Petter Jansson 2005- 2006
46. Trekungahuset, Malmö sn, AF, Paul Hansson 2007
47. Maglö, AK, Cecilia Pantzar 2003
48. Hagestad 117:1- förhistoriska boplatsslämningar, Löderup sn, FU, Helene Wilhelmson, 2006
49. Harlösa kyrka, Harlösa sn, AK, Anna Rabow, 2004
50. Stehags kyrka-nykyrkan, Stehags sn, FU, Helene Wilhelmson, 2006.
- 50B. Önnestads kyrkogårdsmur, AK, Önnestad sn, Helen Carlsson, 2008
51. Boplatsen vid Valjeviken, Edenryd 16:4 m fl, Ivetofta sn, SU, Tony Björk, 2008

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

52. Fyra förundersökningar i Kv Carl XI, Åhus, FU, Jan Kockum, 1997, 1999 & 2000
53. Gamlegården Vittskövle, Vittskövle sn, UN, Johan Dahlén, 2005
54. Förstudie till kulturmiljöprogram för Hässleholm, Hässleholms kn, PJ, Henrik Borg och Paul Hansson, 2005
55. Bondrumsgården, Fågeltofta sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2008
56. Mariakyrkan i Båstad - tillgänglighetsanpassning, Båstad sn, AK, Lotta Eriksson, 2007-2008
57. Nämndemansgården på Ven, S:t Ibbs sn, AK, Anna Rabow, 2007
58. Ekestad folketspark, Österslöv sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2008
59. Båstad kyrkogård, Båstad sn, DK, Lotta Eriksson & Anna Ligoura, 2008
60. Araslöv 1:61, Färlöv sn, FU, Helén Lilja, 2008
61. Projekt Barkåkra, Ängelholms kn, KA, Författare Bertil Helgesson, Mia Jungskär & Cissela Olsson, 2008
62. Per Ols gård/Västragård, Ballingstorp 1:9, Kviinge sn, AK, Helen Carlsson, 2008
63. Trapphuskonservering i Tranchellska huset, Landskrona stad, AK, Mia Jungskär, 2008
64. Arkeologi och fjärrvärme - Nymölla till Valjeviken, FU, Anders Edring, 2007.
65. Bjersjöholms gamla slott, Bjäresjö sn, AK, Anna Rabow och Mia Jungskär, 2006 samt 2008
66. Nedanbäck 1:2, Glimåkra sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2008
67. Kulturlager i Tosteberga by, Trolle-Ljungby sn, FU, Tony Björk, 2008.
68. Klosterkyrkan i Lund- invändig rening, Lunds stad, AK, Petter Jansson, 2007
69. Klockrent- renovering av kyrkklockor, S:t Nicolai kyrka i Trelleborg, Trelleborgsstad, AK, Petter Jansson, 2007
70. Arilds kapell- golv- och elrenovering, Brunnby socken, AK, Petter Jansson, 2007-2008
71. Ingeborrarpsgården – takomläggningen på loglängan, Rya sn, AK, Mia Jungskär, 2008
72. Exteriör renovering av Tässjö kyrka, Tässjö sn, AK+MD, Mia Jungskär, 2008

